

## Landskab og geologi

Ruterne forløber gennem et landskab som først og fremmest er skabt i slutningen af sidste istid.

På den tid begyndte de vældige ismasser, der dækkede store dele af kontinenterne at smelte. Det betød, at der blev frigjort så store vandmængder, at vandstanden i verdenshavene steg. Da indlandsisen havde sin største udbredelse, var havniveauet ca. 100 meter lavere end i dag.

Noget forsinket hævede landet sig, fordi jordoverfladen blev befriet for isens tryk. Samspillet mellem havstigning og landhævning ses i de områder ruterne går igennem. Over store dele af strækningen bevæger man sig igennem flade landskaber, der ligger 25-30 meter over havet.

Det flade landskab er dannet af et koldt, arktisk ishav. Det dækkede området samtidig med at isen stadig var i Kattegat, tæt på Vendsyssels østkyst. På havbunden blev aflejret sand nær kysterne og ler på det dybere vand.



Landskabskort over Vendsyssel

At klimaet var koldt ses i leret, idet det indeholder skaller af muslinger, der i dag kun lever i ishavet. I leret ses også spredte sten, der er tilført med isbjerge, der har revet sig løs fra den nærliggende isrand.

Omkring Bjergby og ved Frederikshavn afbrydes fladen af bakket højland. Dette landskab indeholder leralflejninger, der vidner om, at området, også før isen trængte frem, var dækket af et koldt ishav. Leret blev presset op af indlandsisen, og udgør nu kernen i det bakkede højland.

Det er 13.000 år siden ishavet dækkede området, og havstigningen blev overhalet af landhævningen, hvorved de flade områder blev tørlagte. I tiden efter blev landskabet præget af vandets og vindens nedbrydende kraft, og Liver Å og Uggerby Å formede markante ådale i de tidligere havdækkede flader.



Uggerby Å's udløb vest for Tversted

## Natur- og kulturlandskabet

I det bakkede landskab kendes enkelte fund efter ældre stenalders jæger- og fiske-samfund (10.000-4.200 f. Kr.). Først med yngre stenalders agerbrugskultur (4.200-1.800 f. Kr.) ses der tydelige spor efter menneskelig aktivitet. Skoven blev brændt af og jorden opdyrket. Det er i bakkernes randzoner, den første bosætning af mennesker er sket, netop der hvor en stor del af cykelruten forløber. I bronzealderen (1.800-500 f. Kr.) øges den menneskelige aktivitet. Det ses i form af en mængde gravhøje spredt rundt i det bakkede landskab. Det er på samme tid, menneskene så småt begynder at bosætte sig på den hævede ishavbund, der indtil da sandsynligvis har været for fugtig og for uforenelig til bosætning.

De udbredte leralflejninger har haft stor økonomisk betydning gennem tidene, idet der tidligere fandtes et stort antal teglværker i området. De fleste af disse er nu lukket, idet den teknologiske udvikling har betydet, at produktionen er samlet på få, højt mekaniserede teglværker.



I dag er landskabet præget af landbrugsdrift. Mod vest ses de flade, gode jorder med kartoffeldyrkning. På de mere lerede jorder dyrkes korn og raps. Mange gårde har også store kvægbesætninger til mælke- og kødproduktion.

## Tolne Skov

I 1906 startede en gruppe førende borgere aktietegningen til Plantningsselskabet Tolne Skov. Aktiekapitalen udgjorde 54.000 kr, og ejendommene Dalgården og Tolne Skov blev opkøbt, hvorefter tilplantningen startede. Skoven udgør i dag 665 ha, heraf er 500 ha produktionsskov og 165 ha udgør en fredet naturskov.

Fredningen blev gennemført i 2000 og udgør den nordligste del af Tolne Skov. Målet med fredningen er at skabe et stort sammenhængende område med urørt skov bestående af hjemmehørende træarter. De oprindelige bøge er nogle af de nordligste i Vendsyssel og vil blive en væsentlig frøkilde til den kommende skov, der gerne ses domineret med bøg, men også mange andre træer og buske. Du kan læse mere om Tolne Skov i den folder Nordjyllands Amt har udgivet.



Søen ved parkeringspladsen ved Tolne Skovpavillon

## Skørbækshede Plantage

I nordkanten af plantagen ligger Mørkhulebakke. Midt gennem bakken er der en lavning med en jordvej og et system af syv hulveje. Hulvejene er smalle og dybt nedskårne i bakken.



Hulvejene i Mørkhulebakke anno 1921

Hulvejene er et resultat af århundreders, måske årtusinders kørsel med heste- og oksetrukne vogne op og ned af bakken. Når et spor blev for dybt og smalt, prøvede man at komme uden om og dannede derved et nyt spor ved siden af det gamle. Navnet Mørkhule knytter sig til de mange hulveje. Efter mørkets frembrud var det ikke klogt at færdes i nærheden af bakken på grund af de mange overfald af landevejsrøvere, der holdt til i en hule i bakkerne.

Lige ovenfor hulvejene ligger resterne af en gravhøj fra yngre bronzealder (1100-500 f. Kr.). Fra gravhøjen er afmærket en sti til en rund stensætning, som menes at være resterne af en langdysse. Stensætningen, som den ser ud i dag, blev fredet i 1833.

## Slotved Skov

Skov- og Naturstyrelsen ejer en del af Slotved Skov. Den fremtræder som gammel løvskov, og det er især de store bøge, man lægger mærke til. Skoven viser tydelige spor efter det liv, som har hersket her i mange tusinde år. At der har været aktivitet i området langt tilbage i tiden, vidner de mange fortidsminder om. De store parallelle langdysser stammer fra bondestenalderen for 5-6.000 år siden.

Skoven rummer et rigt dyre- og fugleliv. I flere af de gamle bøgetræer har råd og svampe skabt huller, der giver ynglemuligheder for mange af vore hulrugende fugle fx musvitter, blåmejer og huldver. Den sydlige del af skoven er indrettet som dyrehave. Flere steder langs vejen findes der låger i hegn, som giver adgang til dyrehaven. Der findes også et udsigtstårn, hvorfra dådyrene kan iagttages, når de kommer ud på marken for at æde.

Gården, Slotved, var oprindeligt fæstegård under herregården Baggesvogn, men blev i 1868 solgt til Sindal og Astrup kommuner. Her fungerede den som fattigård frem til 1916.

## Publikums færdsel

Når du cykler på ruten, bør du tage disse hensyn:

**Gå ikke ind på dyrkede marker. - Skræm ikke vilde dyr og fugle. - Lad blomsterne stå, så andre kan få glæde af dem. - Tag al affald med dig. - Tag hensyn til de mennesker, der ejer og lever af naturen.**

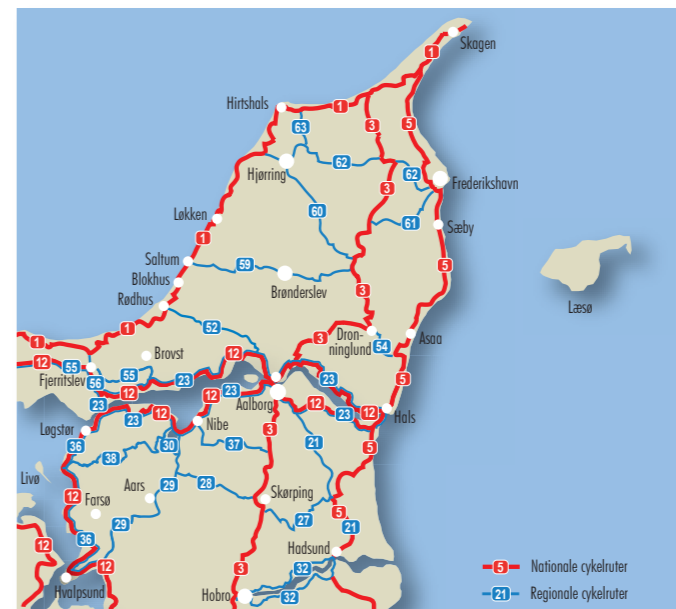
Al færdsel sker på eget ansvar. Hvis du vælger at forlade ruten, gælder naturbeskyttelseslovens almindelige regler for færdsel og ophold

## Overnatning i det fri

Ud over de viste campingpladser og primitive lejpladser findes billig overnatning på naturlejpladser og teltpladser. Der findes en samlet publikation med over 700 pladser over hele Danmark. Den hedder: "Overnatning i det fri" og kan købes for 98,00 kr. hos Ideværkstedet, tlf. 33 11 11 75 og Dansk Cyklist Forbund, tlf. 33 32 31 21.

## Tolneruten og Asdalruten - regionale cykelruter 62 og 63

Tolneruten er en 55 km lang cykelrute fra Frederikshavn til Hjørring. Ruten skaber forbindelse mellem ferieområderne ved vestkysten, Tolneområdet og østkysten. Asdalruten er 8 km lang og går fra Bjergby ved Hjørring til Uggerby Klitplantage ved Hirtshals. På strækningen viser blå skilte, som vist på forsiden, vej. Ruterne følger fortrinsvis grusbelagte mark- og skovveje, små asfalterede veje med lidt trafik og veje med separate stier. Etableringen af ruterne er foregået i et samarbejde med de implicerede kommuner, Nordjyllands Statsskovdistrikt, Landbrugets Samfundskontakt og Nordjyllands Amt.



En samlet pakke med de nationale cykelruter 1, 3 og 5 i Nordjyllands Amt kan købes for 55 kr. Rutekortene sælges også enkeltvis for 5 kr. pr. stk. og kan bl.a. købes på turistbureauer og hos amtet på: [www.nja.dk](http://www.nja.dk). Der findes en folder over de fleste af de regionale cykelruter, som udleveres gratis på turistbureauer og biblioteker eller ved henvendelse til amtet.

Limfjordsruten er en sammenhængende cykelrute på 610 km omkring Limfjorden i Ringkøbing, Viborg og Nordjyllands amt. Ruten er afmærket som national cykelrute 12. Der er udgivet en cykelbog om ruten, der forhandles gennem turistbureauer, boghandlere og Dansk Cyklist Forbund eller på: [www.limfjordsruten.dk](http://www.limfjordsruten.dk). Bogen koster 98 kr.



Niels Bohrs Vej 30 - 9220 Aalborg Øst - Tlf. 9635 1000 - [www.nja.dk](http://www.nja.dk)



Tolneruten - Asdalruten  
Regional cykelrute 62 og 63